

A HULLADÉKGAZDÁLKODÁS JOGI ÉS INTÉZMÉNYES KERETEI ROMÁNIÁBAN

Megvalósítások és távlatok

Az utolsó tíz évben Románia erőfeszítéseket tett, hogy új, korszerű jogi és intézményes keretet alakítson ki a környezetvédelem és a hulladékgazdálkodás terén.

A pozitív változásokat jelzi, hogy az ország már 1991-ben csatlakozott az ún. „Bázei Egyezményhez”, amely szabályozza a veszélyes hulladékok szállítását a határokon át.

1995-ben jelent meg a Környezetvédelmi Törvény (137/1995 sz.), amelynek célja e közérdekű terület szabályozása a társadalom fenntartó, tartós fejlődésének stratégiai elvei és elemei alapján, az Európai Közösség mintájára.

Ezek a fontos elvek a következők: a döntéshozatali óvatosság; az ökológiai kockázatok megelőzése; az élővilág változatosságának megőrzése; „a szennyezőnek fizetnie kell”; a tartós használhatóság; a környezet minőségének fenntartása, javítása, a leromlott övezetek helyreállítása; a környezet minőségét biztosító nemzetközi együttműködés fejlesztése.

A törvény kimondja, hogy a környezetvédelem, a központi és helyi közigazgatási hatóságok, valamint az összes természetes és jogi személy kötelező feladata.

A törvény külön fejezetekben szabályozza a környezetre kiható gazdasági és társadalmi tevékenységeket, a természeti erőforrások oltalmazását és az élővilág változatosságának megőrzését, a környezetvédelemmel kapcsolatos feladatokat és felelősségeket, valamint a törvényi előírások megszegéséért kiróható büntetéseket.

Külön melléklet tartalmazza a törvényben előforduló egyes kifejezések, fogalmak értelmezését, amelyeket a következőkben ismertetünk:

– védett övezet: földrajzilag körülhatárolható, ritka vagy nagyobb mennyiségben olyan természeti elemeket tartalmazó övezet, amelyet kijelöltek valamely sajátos konzerválási célkitűzés megvalósítására

vagy ilyen értelemben szabályoztak és gazdálkodnak vele; felölel természeti parkokat, természeti rezervátumokat, a bioszféra rezervátumait, természeti ritkaságokat és egyebeket;

- légkör: a Földet körülvevő légtömeg, ideértve az ózonréteget is;
- környezetmérleg: a környezetkihatás felmérésére irányuló akcióhoz tartozó eljárás, amellyel információkat szereznek az eltelt időszakban bekövetkezett és előrelátott összes káros hatások okairól és következményeiről;

- az élővilág változatossága: a vízi és a szárazföldi ökológiai rendszerekből származó élő szervezeteknek, valamint azoknak az ökológiai komplexumoknak a változatossága, amelyekhez tartoznak; felöleli a fajokon belüli változatosságot, a fajok és a fajon belüli változatosságot, a fajok és az ökológiai rendszerek közötti változatosságot;

- biotechnológia: biológiai rendszereket, élő szervezeteket, ezek összetevőit vagy származékait a termékek vagy sajátos használatú eljárások megvalósítására felhasználó technológiai alkalmazás;

- a környezet leromlása: a környezet természeti alkotóelemei fizikai, vegyi és strukturális jellegzetességeinek leromlása, a természetes és antropizált ökológiai rendszerek biológiai változatosságának és termékenységének csökkenése, az ökológiai egyensúlynak és az élet minőségének a károsodása, amelyeket főként a víz, a légkör és a talaj szennyezettsége, az erőforrások túlságos igénybevétele, az e forrásokkal való hibás gazdálkodás és azok hibás kihasználása, valamint a nem megfelelő területrendezés okozott;

- hulladékok: biológiai és technológiai eljárásokból származó, mint olyan fel nem használható anyagok, amelyek közül azonban egyesek újrafelhasználhatóak;

- veszélyes hulladékok: mérgező, gyúlékony, robbanékony, fertőző, maró, radioaktív és más olyan hulladékok, amelyek a környezetbe juttatva vagy ott tartva kárt okozhatnak a környezetnek, a növényeknek, az állatoknak vagy az embernek;

- tartós fejlesztés: a jelenlegi szükségleteknek megfelelő fejlesztés, amely ugyanakkor nem korlátozza annak a lehetőségét, hogy a következő generációk kielégítsék saját szükségleteiket;

- ökológiai egyensúly: valamely ökológiai rendszer állapotának és az alkotóelemei közötti kapcsolatoknak az összessége, amely biztosítja a rendszerek struktúrájának, harmonikus működésének és dinamizmusának a fennmaradását;
- ökológiai rendszer: funkcionális egységben egymásra ható növény-, állat- és mikroorganizmus közösségek és élettelen környezetük dinamikus komplexuma;
- ökológiai turizmus: turizmus gyakorlása a környezetvédelmi szabályok betartásával;
- kiáramlás: a környezetbe való bármilyen, rendszeres vagy szórványos kibocsátás, ideértve a lefolyással, sugárral, fecskendezéssel, beoltással, tárolással, pöcegödör tisztítással vagy párologtatással történőt is;
- kibocsátás: a környezetbe juttatott, a forrásnál megnyilvánuló és mért szennyeződések, ideértve a zajt, a rezgéseket, az elektromágneses és ionsugárzást;
- élettér: az a hely vagy helytípus, ahol valamely szervezet vagy életközösség természetes módon létezik;
- környezet: a Föld természetes feltételeinek és elemeinek az összessége: a levegő, a víz, a talaj és az altalaj, az atmoszféra összes rétegei, az összes szerves és szervesetlen anyag, valamint az élőlények, a természeti rendszerek pedig felölelik az egymásra ható fenti elemeket, ideértve az anyagi és szellemi értékeket is;
- a környezet monitorizálása: felügyeleti, előrejelzési, figyelmeztetési és beavatkozási rendszer, amelynek célja a környezeti tényezők minőségi tulajdonságai dinamikájának rendszeres felmérése a tulajdonságok minőségi állapotának és ökológiai jelentőségének, a beállt változások alakulásának és szociális hatásának a megismerése érdekében, amely alapján megteszik a szükséges intézkedéseket;
- természeti ritkaságok: ritka vagy veszélyeztetett növény- és állatfajok, elszigetelt fák, tudományos és tájképző geológiai képződmények és struktúrák;
- szennyező: bármely szilárd cseppfolyós, gáznemű vagy pára jellegű anyag vagy energiaforma (elektromágneses, ion-, hő-, hangsugárzás vagy rezgések), amely a környezetbe juttatva módosítja a

környezet és az élő szervezetek alkotóelemeinek egyensúlyát, és kárt okoz az anyagi javakban;

- kár: az emberek egészségében, a javakban vagy a környezetben szennyeződés, káros tevékenységek vagy katasztrófák által előidézett kárnak költségeiben kifejezett hatása;

- alkalmazkodási program: intézkedéstervezet, amely tartalmazza azokat a szakaszokat, amelyeket az illetékes hatóságoknak a környezetvédelmi szabályzatok betartása céljából meg kell tenniük a környezetvédelmi engedélyben megjelölt időszakokban;

- természeti erőforrások: a környezetnek az emberi tevékenységben felhasználható összes természeti elemei: nem regenerálható erőforrások – ásványok és megkövesedett fűtőanyagok –, regenerálható erőforrások – víz, levegő, talaj, növényzet és állatvilág – és állandó erőforrások – nap-, szél-, geotermális és víz- hullám-energia;

- potenciális ökológiai kockázat: egyes káros környezetkhatások bekövetkezésének lehetősége, amely felmérési tanulmány alapján megelőzhető;

- veszélyes anyagok: a bizonyos mennyiségben, koncentrációban és feltételek között használva látszólag veszélytelen anyag vagy termék, amely jelentős kockázatot képez az ember, a környezet vagy az anyagi javak számára; lehetnek robbanékony, oxidáló, gyúlékony, mérgező, ártalmas, maró, irritáló, mutációt előidéző vagy radioaktív anyagok;

- tartós használhatóság: a regenerálható erőforrások felhasználása oly módon és olyan arányban, hogy ne vezessen az illető erőforrás távlati hanyatlására, megtartva a mai és a következő generációk szükségletei és törekvései szerinti potenciálját.

A törvény előírja, hogy a helyi közigazgatási hatóságok kötelesek intézkedéseket foganatosítani annak érdekében, hogy megelőzzék és korlátozzák bármely természetű anyagnak és hulladéknak a környezetre gyakorolt káros hatását. Ugyanakkor feladatként szabja meg speciális hálózat létrehozását az újrafelhasználható hulladékok begyűjtésére.

A hulladékok rendszerére vonatkozó 78/2000. sz. Sürgősségi Kormányrendelet részleteiben szabályozza a hulladékok kezelését Románia területén, és a következő fontos előírásokat tartalmazza:

- a hulladékok kezelésének általános feltételei;
- a veszélyes hulladékok kezelése;
- a hulladéktermelők kötelezettségei;
- a hulladékszállítók kötelezettségei;
- az operátorok kötelezettségei a hulladékhasznosítás és – eltávolítás terén;
- a természetes személyek, a független tevékenységek kifejtésére engedélyezett természetes és jogi személyek kötelezettségei;
- a hulladékkal való nemzetközi és tranzitkereskedelem;
- könnyítések;
- az illetékes hatóságok feladatköre és felelőssége;
- büntetések.

Romániában a hulladékgazdálkodás stratégiai koordinációját az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium keretén belül működő Országos Bizottság (Comisia Natională pentru Reciclarea Materialelor) biztosítja.

Hatáskörét a következő tevékenységek körvonalazzák:

- stratégiai programok kidolgozása a hulladékgazdálkodás terén;
- indítványok, tervezetek kidolgozása a hulladékgazdálkodás jogi szabályozása terén;
- kutatási programok kezdeményezése és követése, új források azonosítása, új módszerek és technológiák kidolgozása a hulladékok kezelése és újrahasznosítása terén;
- műszaki segédlet biztosítása a gazdaság szereplői részére a hulladékgazdálkodás terén;
- javaslatok megfogalmazása fontos közérdekű beruházások megvalósítására a hulladékgazdálkodás terén;
- a hulladékok begyűjtését, kezelését, újrahasznosítását célzó gazdasági tevékenységek engedélyezése;
- adatbázis létrehozása és kezelése a hulladékgazdálkodásra vonatkozóan;
- a kapcsolattartás biztosítása a szakmai szervezetekkel, a szakszervezetekkel, a tömegkommunikációs intézményekkel;
- a nemzetközi kapcsolatok ápolása a hulladékgazdálkodás terén;

– a lakosság állandó tájékoztatása és nevelése a korszerű hulladékgazdálkodás szellemében.

Jelenleg Romániában a hulladékok begyűjtését, kezelését és értékesítését több mint 2000 szakosított cég (főleg magán) végzi. Kiemelt szerepet játszanak az ún. REMAT-hálózat cégei, amelyek a piac kb. 60-65 százalékát képviselik, több mint 4000 alkalmazottat foglalkoztatnak és gyakorlatilag átfogják az ország összes városi jellegű településeit, valamint számos községet, falut is. A REMAT-cégek országos jellegű munkáltatói szövetségbe tömörülnek, amely érdekvédelmi szerepet is betölt.

Az utóbbi években a hulladékanyagok begyűjtése és újrahasznosítása Romániában jelentős mennyiségi és minőségi változáson ment keresztül. Bár 1989-hez viszonyítva az ipari termelés csökkent, egyes hulladékfajtáknál a begyűjtés és újrahasznosítás növekedett, például az ócskavas esetében. Figyelemre méltó, hogy a fémhulladékok az újrahasznosítás több mint 70 százalékát teszik ki. Ezt a specifikus helyzetet többek között az magyarázza, hogy 1 tonna ócskavas ára jelenleg kb. 60 dollár, míg 1 tonna öntöttvas előállításához 2 tonna vasérc és 1 tonna koksztól szükséges, amelynek költségei 120 dollár összeget tesznek ki.

Az ócskavas felhasználása az acélgártásban jelentős megtakarításokat tesz lehetővé: 40 százalékot a vízfogyasztásnál, 50-70 százalékot az energiafogyasztásnál. Ugyanakkor lényegesen csökkenti a lég- és vízszennyezést (85 illetve 75 százalékkal).

A hulladékok egyéb fajtáinál (üveg, papír stb.) a begyűjtési és újrahasznosítási eredmények kevésbé kedvezőek, amit, többek között, a korszerű technológia hiánya és az árak nem megfelelő alakulása magyaráz.

Külön említjük meg az ún. kommunális hulladékot, amely főként a háztartásokból származik. Szakértők becslései szerint Romániában évente kb. 5 millió tonna ilyen hulladék képződik, vagyis több mint 200 kg lakosonként. A fővárosban ez a szám kb. 315 kg. Összetételét tekintve Romániában a kommunális hulladékok 60-70 százaléka szerves anyag, ami a hulladék magasabb nedvességtartalmát és alacsonyabb kalorikus értékét eredményezi.

Rendkívül érdekes összehasonlítani a különböző hulladékok romániai visszanyerési rátáját az európai átlaggal:

8. táblázat (%)

Hulladék anyag	Visszanyerési ráta	
	Románia	Európai átlag
Réz	39	45
Alumínium	33	40
Papír	23	40
Üveg	11	53
Műanyag	7	25
Használt gumiabroncs	15	50

A fenti számok hűen tükrözik azt a jelentős lemaradást, amely Romániát elválasztja az átlagos európai szinttől. Ugyanakkor jelzik, milyen jelentős tartalékok léteznek az anyagi erőforrások biztosítása terén.